

ÖZEL BÖLÜM / SPECIAL SECTION

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Yayın Geliş Tarihi / Received: 01.07.2022

Yayına Kabul Tarihi / Accepted: 09.09.2022

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi / To cite this article (Chicago, 17-A sürüm / Chicago, 17th A):

Önenli Güven, Merve. "Çocuk Savaşçılar mı, Terör Örgütleri Tarafından İstismar Edilen Çocuklar mı? PKK Örneği". *Uluslararası Suçlar ve Tarih / International Crimes and History* 23, (2022): 67-91.

ÇOCUK SAVAŞÇILAR MI, TERÖR ÖRGÜTLERİ TARAFINDAN İSTİSMAR EDİLEN ÇOCUKLAR MI? PKK ÖRNEĞİ

Dr. Merve ÖNENLİ GÜVEN*

Independent Researcher

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5512-4199>

67

Öz: Çocukların terör örgütleri içerisindeki mevcudiyetleri, sadece insan kaynağı profilinin bir özelliği olarak değil, çocukların terör örgütleri bünyesinde yer almalarının ne demek olduğunun anlaşılması açısından da değerlendirilmelidir. Çocuk savaşçı/asker olarak nitelendirilen çocuklar, aslında bu tanımla birlikte terörize edilmektedirler. Bebeklik ve ergenlik dönemi arasında bulunan, psikolojik, fiziksel ve zihinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuğun sistematik bir şekilde şiddeti kullanma ve sürdürme kapasitesi yoktur. Duygusal ve fiziksel gelişim süreçlerini tamamlayamamış çocukların rasyonel karar alıcılar olarak kendi irade ve istekleriyle bir çatışmanın tarafı olmaları beklenemez. Buradaki asıl sorun, terör örgütlerinin çocukları, asker ve/veya savaşçı şeklinde etiketleyerek, gerçekte çocukların içine sürüklendikleri durumun görünür olmasını engellemesidir. Siyasal ve kültürel süreçlerin sonunda inşa edilmiş bir söylem olan çocuk asker/savaşçı kavramlarının günümüzdeki kullanımı, çocukluk döneminde bulunan, masumiyet

* <https://doi.org/10.54842/ustich.1139448>

karinesine sahip, korunmaya ihtiyacı olan, birçok istismara açık bir çocuğun kendi iradesi ve gönüllülüğü ile şiddet içeren bir ortamda bulunduğu ön kabulünü içermektedir. Silahlı çatışmalarda yer almaları sağlanan çocukların, savaşçı/asker gibi tanımlamalardan ziyade nasıl mağdur edildiklerinin ve terör örgütlerinin kurbanı olduklarının doğru kavramların kullanımıyla somutlaştırılması önem arz etmektedir. Çocuğa yönelik kullanılan çocuk savaşçı/asker tanımlamaları kültürel bir şiddet dilinin inşa edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu temelde de terör örgütlerinde bulundurulmuş çocukların durumu, savaş konteksti içerisinde değil, çocuk istismarı bağlamında çalışılmalıdır. Bu çalışmada terör örgütleri bünyesinde bulunan çocuklar için öne sürülen “çocuk savaşçı”, “çocuk asker” kavramları tartışmaya açılarak, vaka incelemesi yöntemiyle PKK terör örgütü özelinde çocukların örgüte dahil edilme süreçleri ile örgüt içerisindeki durumları uluslararası hukuk çerçevesinde analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, terörizm, çocuk asker, çocuk savaşçı, PKK.

CHILD SOLDIERS OR CHILDREN WHO ARE ABUSED BY TERRORIST ORGANIZATIONS: THE PKK CASE

68

Abstract: *The presence of the children in the terrorist organizations should not be considered just only as an aspect of human resource profile, but also what is the meaning of children recruitment in terrorist organizations should be evaluated. A child who is in between infancy and adolescence and does not complete his/her psychological, physical, and mental development does not have the capacity to use and develop systematic violence. Therefore, children are terrorized by naming them as child soldier/combatant. It is not rational to accept children to be willingly a party to an armed conflict because they do not complete their emotional and physical developments and they are not rational actors. The main problem is that terrorist organizations hide the real situation of children by calling them soldiers/combatants and prevent their real position in terrorist organizations from being understood. Child soldier/combatant conceptualization is the product of a political and cultural discursive construction process. Therefore, the modern-day use of these conceptualizations represents the presupposition of the willing and volunteering of the children, who must be protected because they are highly open to abuse, as a party in armed conflicts. It is necessary to reveal the exploitation and victimization of the children in the armed conflicts through the right use of terms. Because the use of child*

Çocuk Savaşçılar mı, Terör Örgütleri Tarafından İstismar Edilen Çocuklar mı? PKK Örneği

soldier/combatant terms result with the construction of a discursive cultural violence. Hence, the position of the children in the terrorist organizations should be studied in the context of child abuse not in war/armed conflict context. In this study, the use of child soldier/combatant concepts are opened to discussion and by the methodology of case study, the recruitment, presence, and positions of the children in the PKK terrorist organization is analyzed in the context of international law.

Keywords: *Security, terrorism, child soldier, child fighter, PKK.*

Giriş

Terör örgütlerinin fiziksel varlıklarını mümkün kılan en önemli özelliklerinden birisi insan kaynağıdır. Terör örgütleri, insan kaynağı unsurunu sağlamak için farklı eleman temin yolları kullanmaktadır. Örgütsel varlığı üzerinden bireylere yönelik propaganda ve manipülasyon taktikleri ile kaçırma, tehdit, baskı gibi yöntemleri de terör örgütlerinin, insan kaynağı unsurunu sağlamak için kullandığı metotlarından. Terör örgütlerinin insan profili yapısı incelendiği zaman insan kaynağında özellikle genç yaşta bireylerin eleman temininde tercih edildikleri gözlemlenmektedir. Bunun en temel sebeplerinden birisi gençlerin istismar alanlarının daha fazla olması, manipüle edilmeye daha yatkın olmalarının yanı sıra terör örgütleri içerisinde kontrollerinin daha kolay sağlanmasına dayanmaktadır.

Bu kapsamda terör örgütleri içerisinde bulunan eleman profili, yaş kriterlerine göre incelendiğinde 18 yaşın altında bulunan çocukların da terör örgütlerinin bünyelerinde yer almalarının sağlandıkları görülmektedir. Bu durum da reşit olmayan bireyin, bir terör örgütü içerisinde yer almasına ilişkin söz konusu suç şebekeleri tarafından işlenen başka bir suçun ögesini meydana getirmektedir. Bu noktada çocukların terör örgütleri içerisindeki mevcudiyetleri, sadece insan kaynağı profilinin bir özelliği olarak değil, çocukların terör örgütleri bünyesinde yer almalarının ne demek olduğunun anlaşılması açısından da değerlendirilmelidir. Bu nedenle bu çalışmada, terör örgütleri bünyesinde bulunan çocuklar için öne sürülen “çocuk savaşı”, “çocuk asker” kavramları tartışmaya açılarak, vaka incelemesi yöntemiyle PKK terör örgütü özelinde çocukların örgüte dahil edilme süreçleri ile örgüt içerisindeki durumları analiz edilmiştir.

Bu bağlamda makalenin ilk bölümünde; literatürde terör örgütleri ve silahlı çatışmalarda yer alan çocukların bu ortamlardaki varlıklarına ilişkin olarak üretilmiş olan kavramlar, tarihsel bir süreç içerisinde ele alınmış olup üretilen kavramların, çocukların içinde buldukları durumlar ile ilişkisi tartışmaya açılmıştır. İkinci bölümde, PKK terör örgütü içerisinde farklı yollarla yer alması sağlanan çocukların terör örgütüne nasıl dahil edildikleri, terör örgütünün kurulduğu yıldan itibaren eleman temini kapsamında çocuklara yönelik izlediği strateji, çocukların örgüt içerisindeki durumları, maruz kaldıkları şiddet öğeleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, PKK terör örgütü tarafından çocuklara karşı işlenen suçlar, uluslararası hukuk kriterleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde ise PKK terör örgütü içerisinde

yer almaları sağlanan çocukların durumları; örgüte katılmalarının sağlanma şekilleri, örgüt içerisindeki pozisyonları ile çocuk olma hali, uluslararası hukuk çerçevesinde çocuklara karşı işlenen suçlar temelinde tartışılmış olup terör örgütleri bünyesinde yer alan çocukların, “çocuk savaşçı”, “çocuk asker” gibi kavramlar yerine “terör örgütleri tarafından istismar edilen çocuklar” şeklinde adlandırılması yönündeki öneri gerekçeleriyle sunulmuştur.

Çocuk Savaşçı/Çocuk Asker Kavramsallaştırması

1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi, 18 yaşın altındaki kişinin çocuk olduğunu belirtmektedir.¹ Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations Children’s Fund-UNICEF) ve diğer sivil toplum örgütleri tarafından çocuk kavramı, yasal olarak 18 yaşın altındaki kişileri tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Gelişim psikolojisi bakış açısından ise çocuk, gelişim süreci içerisindeki birey şeklinde betimlenmektedir.² Bu kapsamda çocukluk çağı bireyin hayatında saflık ile savunmasızlık kapsamında korunmaya ihtiyaç duyulan bir dönemi temsil etmektedir.³

Böyle bir dönemin öznesi olan çocukların çatışma ortamlarındaki varlıklarını betimlemek amacıyla “çocuk savaşçı/çocuk asker” kavramları üretilmiştir. Çocuk ve savaşçı/asker kavramlarının bir arada kullanımı “acı bir tatlılık” gibi oksimoron niteliklidir. Çocuk asker kavramı, 20. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmış olup askeri bir yapıda yasal olarak yer almasının, yaş kriteri açısından uygun olmayan bireyi, temsil etmesi amacıyla inşa edilmiştir.⁴ David Rosen, “çocuk” kavramının; olgunlaşmamış, fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini tamamlamış kişiyi tanımladığını, “asker” kavramının ise belirli becerilere sahip olunmasının elzem olduğu, profesyonellik gerektiren bir uzmanlığa karşılık geldiğini belirterek bu iki kavramın birbirleriyle ne kadar zıt olduğunu anlamları üzerinden vurgulamaktadır.⁵

1 Harendra de Silva, Chris Hobbs ve Helga Hanks, “Conscription of Children in Armed Conflict-A Form of Child Abuse, A Study of 19 Former Child Soldiers”, *Child Abuse Review* Vol. 10. (2001) : 125-134. DOI: 10.1002/car.669, 126.

2 Scott Gates, “Why do Children Fight? Motivations and the Mode of Recruitment” içinde *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, ed. Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder (İngiltere, Palgrave Macmillan, 2011), 30-31.

3 David M. Rosen, *Child Soldiers in the Western Imagination: From Patriots to Victims* (London: Rutgers University Press, 1994), ix.

4 A.G.E, x.

5 A.G.E, xi, xii.

Rosen çocuk savaşçı kavramının tarihsel olarak inşa sürecini 1767 ve 1980 doğumlu 13 yaşında iki erkek çocuğunun silahlı çatışmaların içerisinde yer almaları üzerinden örneklendirerek çocuk savaşçı kavramının tarihsel süreç içerisinde kültürel algıların değişimi üzerinden nasıl farklılaştığını açıklamaktadır. 13 yaşında Amerikan Bağımsızlık savaşına katılan eski Amerikan Başkanı Andrew Jackson'ın savaş kahramanı ve vatansever olarak adlandırılırken, Sierre Leone'da 1993 yılında çocuk asker olarak yer alan Ishmael Beah ise savaşın kurtulan kurbanı olarak tanımlanmaktadır.⁶ Ishmael Beah'ın yaşadığı köye 1993 yılında saldıran Devrimci Birleşik Cephesi (Revolutionary United Front-RUF), 13 yaşında Beah'ı kaçırarak örgüte zorla dahil etmiştir.⁷

“Çocuk asker” ve “çocuk savaşçı” kavramlarının ortaya çıkışında ve algılanışındaki farklılık, tarihsel süreç içerisinde oluşan kültürel algı değişimine dayanmaktadır. Sivil savaşların ve bağımsızlık mücadelelerinin olduğu dönemlerde, bir varlık yokluk dönemi olarak adlandırılan süreçlerde çocukların toplum içerisindeki konumlandırmaları daha farklıydı. Sadece çatışmalarda değil bugün modern çağda çocuklar için uygun görülmeyen (uygun görülmemesine rağmen hala devam eden) çalışma, evlenme gibi olgularla birlikte anılan çocukların, savaşlarda yer almaları “çocuk asker” kavramının şekillenmesinde ana etkenlerden olmuştur. Ancak günümüzde “çocuk asker” kavramının terör örgütleri bünyesinde yer almaları sağlanan çocukların varlığı üzerinden “çocuk savaşçı” ya dönüştürülerek, terör örgütlerinin kendilerine meşruiyet kazandırmada bir araç haline getirildiği görülmektedir.

Bu kapsamda herhangi bir çatışma ortamının içerisinde aslında kendi iradesi dışında yer alması sağlanan çocuklar, yetişkin istismarına maruz kalmakta ve korunması gereken güçsüz ve bağımlı olma temelinde fiziksel ve duygusal özellikleri ön planda olan çocuklara karşı suç işlenmektedir.⁸ Çocukluk çağı bireyin kimlik gelişiminin en temel yapı taşlarının inşa edildiği dönemdir. Erik Erikson bir çocuğun sosyal hayattaki değerinin kendi isteği ve dileği dışında ten rengi, ailesinin geçmişi veya giydiği kıyafetlere göre belirlendiğini hissettiği an kimlik algısının kalıcı bir şekilde zedelendiğini belirtmektedir.⁹ Bu çerçevede

6 A.G.E, 1-2.

7 A.G.E, 6.

8 David M. Rosen, *Child Soldiers in the Western Imagination: From Patriots to Victims* (London: Rutgers University Press, 1994), 31.

9 Erik H. Erikson, *Identity, and the Life Cycle* (New York: W.W. Norton and Company, 1980), 93.

bu çalışmada, özellikle terör örgütleri tarafından sistematik ve planlı bir şekilde örgütlü yapılara katılımları sağlanan 18 yaşın altındaki bireye, çocuk olmasına rağmen, terör örgütleri içerisindeki varlıklarının gönüllülük esasına dayandığı ön kabulü çerçevesinde yapılan “çocuk savaşçı/çocuk asker” nitelendirmesi irdelenecektir.

Çocukların terör örgütlerine katılımlarının nasıl sağlandığı genel olarak profillendiği zaman; kaçırılma, baskı gibi zora dayalı yöntemlerin yanı sıra çocuklara yönelik manipülatif metotların da kullanıldığı görülmektedir. Özellikle iç savaş gibi durumların yol açtığı göç hareketleri ve bu süreçlerde ebeveynlerini kaybeden çocuklar, terör örgütleri için hedef haline gelmektedirler. Terör örgütleri, çocukların savunmasız olmalarından ve çocukların davranışlarının yetişkinlere göre daha kolay doktrine edilebilmesinden hareketle, örgütsel yapılarının içerisinde birçok farklı görevde çocuklardan faydalanmaktadır. Güvensiz çevresel ortamlarda bulunan çocuklar için silahlı yapıların örgüt içi düzeninin, çocukların zihinlerinde korunabilecekleri güvenli alanlar olarak algılanmasına yönelik örgütsel bir imajın yaratılmaktadır.

Bu şekilde otoriter ve baskıcı yöntemlerle tesis edilen örgüt imajın, çocuğun örgütün kural güdümlü davranışlarını benimsemesini sağlamaktadır. Bu şekilde çocuklar, norm temelli yeni davranış kalıbına herhangi bir direnç göstermeksizin, örgütlü yapıların liderlerine ve yöneticilerine derin bir bağlılık geliştirerek kolaylıkla girmekte kültürel normların ve inançların şiddet unsuru üzerinden şekillendiği bir ortamın öznesi haline gelmektedirler.¹⁰ Çocukların sosyalleşme ve gelişim süreçlerini tamamlamamış olmaları, grup süreçlerinde genç zihinlerin kimlik dönüşümlerinin sağlanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu kapsamda çocukları örgüt içerisine dahil eden, Kolombiya-Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (Revolutionary Armed Forces of Colombia-FARC), Nepal-Maoistler (The Maoists), Sierre Leone-RUF, Uganda- Lord’un Direniş Ordusu (Lord’s Resistance Army-LRA), Türkiye-Kürdistan İşçi Partisi (PKK) gibi tüm terör örgütlerinde, örgütsel yapıya bireyi doktrine etme davranışı organizasyonel davranışın temel dinamiğini meydana getirmektedir.

10 Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder, “The Long Road Home: Conceptual Debates on Recruitment Experiences and Reintegration Outcomes” içinde *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, ed. Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder (İngiltere, Palgrave Macmillan, 2011), 3.

LRA örgütü liderlerinden bir örgüt mensubu, çocukların neden terör örgütleri tarafından hedef alındıklarını; “Kaçırılmış çocukların bize katılmalarını sağlamak kolay. Onlara nasıl sadık olunacağını öğretiyoruz ve ne söylersek onu yapmalarını. Onlar da bizi dinliyorlar. Bu durum büyüklerde aynı şekilde kolay olmuyor ve çocuklardaki gibi fikirlerini ve davranışlarını kolaylıkla değiştiremiyoruz. Çocukların örgütsel yaşama entegrasyonları daha kolay oluyor”¹¹ sözleriyle somutlaştırmaktadır. Çocukların örgütsel yaşama entegre edilmesi, çocuklara yönelik uygulanan korku, baskı yöntemleriyle beraber ceza ve ödül sistemi metotlarıyla gerçekleşmektedir.

Terör örgütleri içerisinde yer alması sağlanan çocukların söz konusu yapılara katılmalarının sağlanması maksadıyla terör örgütleri sistematik bir şekilde bu katılım süreçlerini eleman temin şebekeleri vasıtasıyla profesyonel bir şekilde yürütmektedir. Çocukların katılmaları niyetli ve amaçlı bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Uganda’da faaliyet gösteren LRA, ortalaması 14 yaş olan on binlerce çocuğu kaçıraparak saflarına katmış ve örgüt içerisinde büyüyen ve yetişkinlik dönemine gelen çocukların örgütsel bağlılıklarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.¹² Sierre Leone’da faaliyet gösteren RUF örgütünün mensuplarının ise %87’si çocukken kaçırılmış ve terör örgütüne dahil edilmişlerdir.¹³ Erikson, çocukların gelişim evrelerinde beraberlerinde oldukları insanların bazı özellikleri ile kendilerini tanımlayarak kimliklerini oluşturduklarını ifade etmektedir.¹⁴ Bu kapsamda şiddet ortamında sürekli baskılanarak, düşünsel ve davranışsal süreçleri belirli normlar çerçevesinde güdülenen çocuklar, yetişkinlik dönemlerinde şiddetin öznesi olarak bu şiddetin devamlılığını sağlayan ana unsurlara dönüşebilmektedirler.

Terör örgütleri içerisinde şiddet, çocukların sosyal ortamlarının ana parçasıdır. Şiddet sadece örgüt dışında değil örgüt içinde de kullanılan bir unsur olarak örgüt mensuplarının davranışlarının belirleyici öğesidir. Bu kapsamda örgüt içerisinde çocukların kimlik gelişim süreçlerinde;

11 Scott Gates, “Why do Children Fight? Motivations and the Mode of Recruitment” içinde *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, ed. Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder (İngiltere, Palgrave Macmillan, 2011), 45-46.

12 Gates, “Why do Children Fight?...”, 30-31.

13 A.G.E, 36.

14 Erik H. Erikson, *Identity, and the Life Cycle* (New York: W.W. Norton and Company, 1980), 121.

- Grup normlarının doktrine edilerek içselleştirilmesi,
- Bilişsel süreçlerin ketlenmesi,
- Şiddet ortamına ve şiddete maruz kalma hali ile bir süre sonra çocukların başkalarına karşı şiddeti kullanmaya alışkın hale getirilmesi,
- Bireysel kimliğin yerine grup kimliğinin inşa edilmesi,
- Grup kimliğinin korunması adına yaratılan düşman imajınasyonu üzerinden şiddetin sorgusuz sualsiz insanlıktan çıkarılan hedefe karşı kullanılması sağlanmaktadır.

Terör örgütleri içerisinde “çocuk savaşçı” kavramının nasıl şekillendiğine bakıldığı zaman, bu kavramın sistematik bir şekilde şiddeti kullanan ve şiddetin bir parçası haline gelen çocuk olarak tanımlandığı görülmektedir. Çocuk savaşçıların terör örgütleri içerisindeki görevleri; casusluk, gözcülük, açılış, kurye, hizmetçilik ve seks işçisi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca terör örgütleri tarafından çocuklar ucuz iş gücü olarak görülmektedirler.¹⁵ Bu kapsamda çocuk savaşçı/çocuk asker kavramsallaştırmasında çocuk tanımının uluslararası hukuk nezdinde kabulünün ne olduğunun vurgulanması önem arz etmektedir.

Çocuk tanımı, uluslararası hukuk çerçevesinde 18 yaşın altındaki bireyin çocuk olduğu yönündedir. Bu evrensel hukuki kabul, Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Konvansiyonu (United Nations Convention on the Rights of the Child-UNCRC)’nin 1. Maddesi ile de “18 yaşın altındaki her bireyin çocuk olduğu” şeklinde ifade edilmektedir. Çocuk olma hali çocukluk dönemi içerisinde somut ve evrensel niteliklerle tanımlanarak çocukların olgun olmayan, mantıklı düşünemeyen ve ehil olmayan bireyler olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda bilimsel olarak çocukluk, gençlik ve yetişkinlik dönemleri gelişimsel süreçlerin kendilerine özgü özellikleri çerçevesinde somut bir şekilde sosyal hayattaki rolleri ve pozisyonlarının kültürel, hukuki ve ahlaki kapsamı da dahil edilerek tanımlanmışlardır.

15 Scott Gates, “Why do Children Fight? Motivations and the Mode of Recruitment” içinde *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, ed. Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder (İngiltere, Palgrave Macmillan, 2011), 30-35.

Çocuk asker kavramının en kapsamlı tanımlaması UNICEF'in 1997 Cape Town Prensipleri'nde yapılmış olup çocuk asker; "Düzenli veya düzensiz silahlı güç veya grup içerisinde herhangi bir kapasiteyle yer alan 18 yaşın altındaki kişi" olarak ifade edilmiştir.¹⁶ Bu bağlamda bu kavramlar teorik düzeyde problemlili bir kavramsallaştırmayı ortaya çıkarmaktadır. Çünkü "çocuk" kavramı bebeklikten gençliğe geçiş dönemindeki olgunlaşmamış, basit düşünebilen, fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini tam anlamıyla tamamlayamamış bireyi tanımlarken, "asker/savaşçı" kavramları savaşmak için belirli bir beceri düzeyine sahip kişiyi ifade etmektedir.¹⁷ Tüm bu hususlar ışığında bir çocuğun silahlı bir yapı içerisindeki varlığı üzerinden çocuklara savaşçı/asker gibi bir sıfat tanımlaması yerine, çocukların içerisinde bulunmaya mecbur bırakıldıkları durumlar da göz önüne alındığında, çocukların bu çatışmalı ortamların sadece kurbanı oldukları söylenebilecektir.

Çocukların terör örgütleri tarafından "çocuk savaşçı/asker" olarak örgüt içerisinde bir kadro gibi değerlendirilmelerinin en temel nedeni, çocukların kolaylıkla manipüle edilebilmelerine dayanmaktadır. Uluslararası hukuk dilinde bu kavramın yer almasının ana gayesi, insani bir anlatı çerçevesinde zorla silahlı yapıya dahil edilen ve istismar edilen çocuğu vurgulamak maksadına yöneliktir. Kurban olan bu çocukların, silahlı çatışmaların içerisinde yer almalarının temel sebepleri kaçırılmaları, beyinlerinin yıkanması, fiziksel, psikolojik ve cinsel olarak istismar edilmeleridir. Çocuklar sadece inanır veya hissederler. Çocuklar bilemez, anlayamaz, yargılayamaz veya mantıklı karar veremez.¹⁸ Tüm bu hususlar kapsamında bir sonraki bölümde PKK terör örgütü, "çocuk savaşçı/asker" kavramı çerçevesinde örnek vaka olarak incelenecektir.

PKK Terör Örgütü İçerisinde Çocuk Olmak

PKK terör örgütünün kurucularından ve lideri olan Abdullah Öcalan'ın, PKK'nın kuruluşunun ilk dönemini müteakip; "Başka ülkelerdeki örgütler, 300 gerillaıyla başlayıp 10.000'e sayıları çıkarken, biz 300 ile başlayıp hala sadece 1.500 kişiyiz" hususlarını ifade etmesinin akabinde,

16 David M. Rosen, *Armies of the Young: Child Soldiers in War and Terrorism* (London: Rutgers University Press, 2005), 9.

17 Sukanya, Podder, "Neither Child nor Soldier: Contested Terrains in Identity, Victimcy and Survival" içinde *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, ed. Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder, (İngiltere: Palgrave Macmillan, 2011), 143-146.

18 Rosen, *Armies of the Young*..., 16, 134.

1986 yılında yapılan III. Kongre kararıyla terör örgütü, PKK'ya katılımı artırmak amacıyla her aileden en az bir çocuğun, sözde zorunlu askerlik yasası adı altında dağa çıkartılması kararı almıştır.¹⁹ Abdullah Öcalan; PKK için uygun militan profili belirlenirken üniversite ve lise öğrencilerinin eğitilmiş oldukları için soru soran ve itiraz eden düzeyde olduklarını, bu nedenle bu kişileri arzulanan militanlar haline getirmenin zorluğundan bahsetmiş, PKK'ya en uygun insanların, eğitimsiz olan her yaş grubundaki insanlar ile eğitilmişler arasında, ilköğretim mezunları olduğunu ifade etmiştir.²⁰ Bu kapsamda PKK terör örgütünün eleman profili incelendiği zaman 18 yaş altındaki çocukların eleman kadrosunun temelini teşkil ettiği görülmektedir.²¹ Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından 2001-2011 yılları arasında hayatını kaybetmiş 1362 örgüt mensubunun profil bilgileri üzerinden yapılan araştırma neticesinde %33,41'nin 16-18 yaş arası, %9,25'inin ise 15 yaşın altında oldukları tespit edilmiştir.²²

1986 yılında yapılan III. Kongrede alınan çocukların zorla dağa götürülmesi kararı ile terör örgütü, fiziksel varlığını teşkil ettiği diğer alanlarda da eleman temin etmek için örgütlenmeler yapmaya başlamıştır. Bu bağlamda yıllara sâri, terör örgütünün silah zoruyla, baskı ve tehdit unsurlarını kullanarak varlığını tesis ettiği sosyal alanlarda eş zamanlı bir şekilde eleman temin ağları yapılandırdığı görülmektedir. Terör örgütünün bu durumuna ilişkin, eski bir örgüt mensubu olan Aytekin Yılmaz; "1994 yılı örgütün eylemlerini her alanda tırmandırdığı bir yıldır. PKK o yıl hem kırsal kesimde karakollar basmaktadır hem de şehirlerde kitlesel eylemler yapabilecek bir konuma ulaşmıştır. Özellikle kırsal kesim dediğimiz bölgelerin birçoğunda köyleri rahatlıkla kontrol etmekte ve birçok ihtiyacını buralardan karşılayabilmektedir. Bu ihtiyaçlardan sadece lojistik ihtiyaçlar anlaşılmamalıdır, yeri geldiğinde köyleri basıp yetişkin-çocuk ayrımı yapmaksızın 'zorunlu askerlik yasası' adı altında insanları silah zoruyla yanlarına alıp dağdaki kamplara götürebildikleri bir dönemden bahsediyorum... Her Kürt ailesinden, çocuklardan birini savaşçı olarak örgüte vermeleri istenir. Bunu kabul etmeyen ailelere yaptırımlar uygulanmaktadır" hususlarını ifade etmiştir.²³

19 Abdullah Öcalan, (1995). *Seçme yazılar Cilt VI*, (Köln: Weşanen Serxwebun, 1995), 46.

20 *PKK 1. Cilt (1973-1979)*, hazırlayan Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, No:52, 135-140.

21 Hüseyin Alptekin, "The PKK's Child Soldiers," *Politics Today*, 16 Ocak 2017, <https://politicstoday.org/the-pkks-child-soldiers/>.

22 Nihat Ali Özcan, "Kim Bu Dağdakiler," TEPAV, 2012, <https://www.tepav.org.tr/tr/yayin/s/516>.

23 Aytekin Yılmaz, *Onlar Daha Çocuktuk*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2019), 31-32.

PKK'nın, insan kaynağı sağlama kapsamında profesyonelleşmiş eleman temin ağı, yerleşim yerlerinin özelliklerine göre faaliyet göstermektedir. Söz konusu bu eleman temin şebekelerinin en önemli özelliği, buldukları coğrafyanın içerisinde bireyin gündelik hayat akışının normalinde yer alabilmeleridir. Kırsal alana yakın yerleşim yerlerinde PKK, etkin olduğu dönemlerde fiziksel görünürlüğü üzerinden erişebildiği alanlarda kendisini görünür kılmıştır. Örneğin; çobanlık yapılan alanlara kırsalda faaliyet gösteren gruplar, kendileri yerleşim alanlarına inerek örgütün propagandasını yapmış ve eleman temin etmiştir. Bu bağlamda, PKK'nın eleman temin ağının örgütlenme şekli incelendiği zaman bu yapıların mekânsal bir düzlemde şekillendiği görülmektedir. Terör örgütünün fiziksel görünürlüğü ve örgütlenmesi ile doğrudan bağlantılı olan mekânsal temelli eleman temin şebekesinin varlığı ve faaliyet alanları;

1. Kırsal alanda bulunan yerleşim yerleri,
2. Metropoller ve şehirler ile
3. Yurt dışı şeklinde üç ana grup temelinde tasniflenebilecektir.²⁴

Bu kapsamda, PKK özelinde incelendiği zaman çocukların örgüte katılımlarının sağlanmasında, çocukları yönlendiren bireylerin varlığı önemli bir rol oynamaktadır. PKK'nın bugüne kadar sürdürebilirliğini mümkün kılan, çocukları ve gençleri örgüte dahil edebilme yöntemidir; çocuk ve gençleri manipüle etme ve kaçırma temelinde tesis ettiği sistemidir. Diyarbakır'da çocuğu PKK tarafından dağa götürülmüş bir anne olan Fevziye Çetinkaya; "Bizim canımız gitmiş, senin umurunda mı? Senin oğlun dağa gitsin bakalım, sen oturur musun? Senin çocuğun gitsin. Diyarbakır'da genç bırakmadınız genç ya cezaevinde ya toprağın altında. Başlarımız sizin Kürdistan davanıza da. Fakir fukaranın çocuğu dağda, koltuklarda. Alıştınız insanları dağa göndermeye, vermiyoruz, size verecek çocuğumuz yok. ver Gönderin!"²⁵ sözleriyle, PKK terör örgütünün nasıl sistematik bir şekilde çocuk yaştaki bireylerin örgüte katılımlarını sağladığını somutlaştırmaktadır. Bu durumu somutlaştıran başka bir husus ise Danimarka'da yayın yapan Berlingske Tidende adlı gazetede; PKK'nın eğitim kamplarında 3000 civarında çocuğun bulunduğu ve 8-9 yaşlarındaki çocukların dahi silah kullanma ve patlayıcı madde eğitimi aldıklarının yer alması akabinde 01/06/2010

24 Mesleki uzmanlık çerçevesinde sahip olunan bilgilerdir.

25 Ahmet Kaplan, "Oğlu için HDP İl Başkanlığı Önünde Oturma Eylemi Yapan Anne," *Anadolu Ajansı*, Eylül 3, 2019, <https://www.dailymotion.com/video/x7jztgm>, 00:02:29.

tarihinde UNICEF'in yayımladığı bültende, PKK'nın çocukları silah altına almasından dolayı derin kaygı duyulduğu konusunun gündeme gelmesidir.²⁶

PKK terör örgütü ne kadar çocukların kendi istekleri ile örgüte katıldıklarını iddia etse de katılımı sağlanan çocukların öyküleri incelendiği zaman bir şekilde terör örgütünün örgütsel varlığı ile tanışmaları ve bu konuya ilişkin kendilerine yönelik yapılan manipülasyon, baskı ve korkutma teknikleri neticesinde örgüte katıldıkları görülmektedir. Çocukların kırsal alana aktarımının hemen akabinde çocuklar evlerine geri dönmek istemekte, ancak terör örgütü tarafından buna izin verilmemektedir. Bu noktada örgüt içerisinde ceza sistemi devreye girmekte ve bireysel kimlik, örgüt kimliği ile kırılanda kadar çocuk üzerinde sistematik olarak psikolojik ve fiziksel şiddet uygulanmaktadır. PKK içerisinde duygular ketlenmektedir, çocukların ağlamasına dahi izin verilmemektedir. Özellikle aile yaşantısına dair özlemlerin dile getirilmesi örgüt içerisinde ceza alınmasına sebep olan önemli nedenlerden birisidir.²⁷ PKK terör örgütü içerisinde çocukların yaşadıkları duygu durumlarına bir örnek olarak, Ercan Y. isimli çocuğun söylemlerine tanıklık eden eski bir örgüt mensubu anılanın; "...Dağda kalmak bana çok zor gelmişti. Annemi, evi özledim" dediğini ve bundan dolayı da ceza aldığını aktarmaktadır.²⁸

Eski bir örgüt mensubu olan Murat Gül kendisinin örgüt içerisinde yer aldığı dönem zorla dağa götürülenler hakkında; "...Zorunlu askerlik yasasından dolayı örgütün dağa götürdüklerinin çoğunun çocuk yaşta olduklarını rahatlıkla söyleyebilirim...Daha korkunç olanı ise dağa götürülen bu çocuklardan çoğu daha eline silah almamışken operasyonlarda öldürüldüler. Birçoğu kamplara yeni götürülmüştü. Eline silah almayıp köyüne geri dönmek isteyenlere izin verilmediği için de çatışmalarda, silahsız savunmasız öldüler...Örgüt sorumluları birçok şeyi örgüt talimatı altında bu çocuklara yaptırıyordu. Özellikle dağdaki kamplarda bu çocuklara çok vahşi uygulamalar yaptırdılar. İnfazdan tutalım da işkenceye kadar akla gelebilecek her şeyi yaptırduklarına şahit olmuşluğum var. Dağ şartlarına uyum sağlayamayıp kaçanlar, kaçmak

26 Buğra Sarı, Murat Tınas, *Terrorism Threat Against Humanity and Democracy: The PKK Case*, (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2018), 19, https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/PKK_Case_Report_ENG.pdf.

27 Mesleki uzmanlık çerçevesinde sahip olunan bilgilerdir.

28 Aytekin Yılmaz, *Onlar Daha Çocuktuk*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2019), 29.

isteyenler de çocuklar oluyordu...Dağa çıkan binlerce çocuktan çok azı büyüyebilmiştir” hususlarını ifade etmiştir.²⁹

Kırsal alanda özellikle sıcak çatışmaların yaşandığı bölgelerde örgüt mensuplarının ortalama ömrünün altı ayla bir yıl olduğunu ifade eden Aytekin Yılmaz, PKK terör örgütünün örgütlü olduğu her yerde çocuklara yönelik işlediği suçlara diğer bir örneği de cezaevlerinde çocukların, itirafçı olma veya örgütsel disipline uymamak gibi gerekçelerle öldürülmeleri üzerinden vermektedir.³⁰ Eski bir örgüt mensubu Dicle A. örgüt içerisinde çocuk taburları olduğunu, içlerinde dokuz yaşında çocukların bulunduğunu ifade ederek ayrıca çocukların kırsal alanda da bir çok farklı neden öne sürülerek öldürüldüklerini ve “taşaltı etmek” denilen yöntemle yani iç infazlarda öldürülen örgüt mensuplarının, kimsenin bilmeyeceği yerlere gömülmesi ile ortadan kaldırıldıklarını aktarmaktadır.³¹

Eski örgüt mensubu Zeliha A. ise birçok kız çocuğunun zorunlu askerlik yasası adı altında dağa çıkartıldığını, kız çocuklarına örgüt sorumluları tarafından tecavüz suçunun çok kez gerçekleştirildiğini, bunun sonucunda hamile kalanların Öcalan’ın da bilgisi dahilinde infaz edildiklerini, örgütün “namuşçu” bir anlayışının olduğunu aktarırken; “PKK deneyimi ve o savaş içinde kadının maruz kaldığı şeyler gerçekten anlatılması, yazılması zor şeyler. Bazen kimseler inanmaz diye bir şey anlatmıyorum dağdaki yaşantım hakkında. Çocukların savaştırıldığı ve öldürüldüğü bir devrim deneyimi bizimkisi. (İnfaz edilen) Dilşa da Perinaz da kız çocuklarıydı henüz. Başka çocuklarda başka yerlerde öldürüldü...Dağdaki deneyimimizde de taciz edilen, tecavüze uğrayanların çoğu çocuklardı” hususlarını ifade etmektedir.³²

PKK kurulduğu dönemden itibaren bugüne kadar hala çocukların örgüte katılımlarını sistematik bir şekilde gerçekleştirmeye devam etmektedir. Çocuklar, PKK terör örgütü nezdinde yaratılan şiddetin süreklileştirilmesinde birer araç olarak görülmektedirler. Bu kapsamda 2011 itibarıyla başlayan Suriye iç savaşı çerçevesinde PKK, çocuklardan örgütsel faaliyetlerinin devamlılığının sağlanmasında faydalanmaya devam etmektedir. Suriye’de gözlem yapan BM, İnsan Hakları Gözlem Örgütü (Human Rights Watch-HRW), Uluslararası Af Örgütü ve Kurd

29 A.G.E., 32-33, 38.

30 A.G.E., 81.

31 A.G.E., 54.

32 Aytekin Yılmaz, *Onlar Daha Çocuktı*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2019), 74-75

Watch gibi kuruluşlar, Suriye iç savaşı ile yayımlamaya başladıkları raporlarında, PKK ve uzantısı PYD/YPG'nin Suriye'de sistematik bir şekilde 12-17 yaş arasındaki çocukları kaçırdıkları ve bu çocukların ailelerinin çaresiz bir şekilde çocuklarının kurtarılmasını beklediklerinin altını ısrarla çizmektedirler.³³ 15 Kasım 2013 tarihli BM tarafından yayımlanan Çocuklar ve Silahlı Çatışma raporunda da çocukların kontrol noktalarında görevlendirildikleri, silahlı çatışmalara katılmalarının sağlandığı, bu süreçler içerisinde de hayatını kaybeden çocuklar olduğu yine belgelenmiştir.³⁴

HRW'nin 2014 yılında yayımladığı raporda, çocukların PYD'nin polis gücü içerisinde, YPG'nin de askeri kanadı dahilinde çatışmalarda ön cephede yer almalarının sağlandığı yer almaktadır.³⁵ Söz konusu rapora göre 2014 yılında PYD/YPG tarafından 59 çocuğun 10 tanesinin 15 yaş altında oldukları rapor edilmiştir.³⁶ HRW'nin 2015 yılına ait raporunda da PKK'nın ve uzantılarının kamplardan çocukları nasıl kaçırdıkları ve bu çocukların çatışmalara nasıl dahil edildikleri aktarılmaktadır.³⁷ Ayrıca HRW tarafından PKK/PYD-YPG tarafından 18 yaşın altındaki çocukların, terör örgütünün kendi saflarında çatışmaya zorlanarak, keşif faaliyetlerinde, nöbetçi ve silahlı çatışmalarda aktif olarak kullanıldıklarını raporlanmıştır.³⁸ BM Uluslararası Bağımsız Suriye Araştırma Komisyonu'nun 2021 raporunda PKK ve uzantılarının çocukları kendi bünyelerine zorla aldıkları ve çatışmalarda çocukların yer almalarının sağlandığı ayrıca sivillere karşı işledikleri tüm suçları belgelenmiştir.³⁹

33 Eva Savelsberg, "War is No Excuse," The New Humanitarian, 26.02.2016, <https://deeply.thenewhumanitarian.org/syria/community/2016/02/26/war-is-no-excuse-pyd-deployment-of-child-soldiers>.

34 Office of the Special Representative of the Secretary General for Children and Armed Conflict, 15.11.2013, <https://childrenandarmedconflict.un.org/>.

35 Human Rights Watch, "Syria: Abuses in Kurdish-Run Enclaves," Human Rights Watch, 18.06.2014, <https://www.hrw.org/news/2014/06/18/syria-abuses-kurdish-run-enclaves>.

36 Human Rights Watch, Syria: Kurdish Forces Violating Child Soldier Ban, Human Rights Watch, 22.07.2015, <https://www.hrw.org/news/2015/07/10/syria-kurdish-forces-violating-child-soldier-ban-0>

37 France 24, "Syria's Kurdish YPG Accused of Recruiting Children for Combat from Refugee Camps", *France 24*, 03.08.2018, <https://www.france24.com/en/20180803-syria-kurd-YPG-child-soldiers-refugees-camps>

38 Human Rights Watch, Under Kurdish Rule: Abuses in PYD-run Enclaves of Syria", Human Rights Watch, 19.06.2014, <https://www.hrw.org/report/2014/06/19/under-kurdish-rule/abuses-pyd-run-enclaves-syria>.

39 United Nations Human Rights Council, "UN Syria Commission of Inquiry Report," UN Human Rights Council, 18.02.2021, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/ICISyria/Pages/ReportoftheCommissionofInquirySyria.aspx>.

Belçika Başbakanı Alexander De Croo'nun Mart 2021'de Suriye/Hol Kampını kontrol altında tutan PYD/YPG'nin uygulamalarının ve hak ihlallerinin çok ciddi düzeyde olmasından hareketle Belçika vatandaşı olan 6 kadın ve 10 çocuğun Belçika'ya geri döndürülmesi için her şeyi yapacaklarını ifade etmesi⁴⁰, başka bir açıdan PKK ve uzantılarının buldukları her yerde nasıl insanlık suçu işlediklerinin diğer somut bir göstergesidir. PKK'nın sistematik-amaçlı bir şekilde çocukların örgütlü yapısına dahil edilmesi ve çocuklara karşı işledikleri suçlar ile bu suçların uluslararası hukuk temelinde incelenmesi bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

PKK Terör Örgütü tarafından Çocuklara Karşı İşlenen Suçların Uluslararası Hukuk Temelinde İncelenmesi

PKK'nın çocuklara yönelik işlediği suçlar:

- Çocuk kaçıрма,
- Çocuklara yönelik baskı, korkutma, tehdit yöntemlerinin kullanılması,
- Çocukların psikolojik olarak istismar edilmesi,
- Çocukların ağır şartlarda çalıştırılması,
- Çocukların cinsel istismara maruz bırakılması,
- Çocuklara psikolojik ve fiziksel olarak işkence yapılması,
- Çocuklara cezalandırma adı altında yapılan kötü muamele,
- Çocukların çatışmalarda ön cephelere sürülmesi,
- Çocukların öldürülmesi şeklindedir.

Uluslararası hukuk çerçevesinde çocuk asker/savaşçı sorunsalını ele alan iki tip antlaşma türü bulunmaktadır. Birisi uluslararası insani hukuk kapsamındaki haklarını, ikincisi ise özellikle çocuk haklarını düzenleyen

40 Marine Strauss, "Belgium to Repatriate Children and Some Mothers Held in Syria," *Reuters*, 04.03.2021, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-belgium-idUSKCN2AW2J2>.

antlaşmalarıdır. Bu kapsamda 1949 Cenevre Antlaşması'nın 1977 ek protokolleri ve 1998 Uluslararası Ağır Ceza Mahkemesi Roma Yasası, 15 yaşın altındaki çocukların silahlı yapılara ve çatışmalara dahil edilmesi eylemini, savaş suçu olarak addetmektedir. Çocuk haklarına ilişkin en önemli düzenlemelerden bir tanesi Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Edilmesine İlişkin İhtiyari Protokol'dür.⁴¹ 1977 Ek Protokolleri I ve II, ulusal ve uluslararası silahlı çatışmalarda; sivil savaşlar, isyanlar ve ayaklanmalarda yer alan çocuk savaşçı ve çocuk asker kavramlarını, iki yaş kategorisi temelinde ele alan, 15 yaşın altı ile 15-18 yaş arası, hukuki belgelerdir.⁴² Ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1999 Çocuk İşçiliğinin En Kötü Formları Sözleşmesi, 18 yaşın altında çocukların asker/savaşçı olarak zorla silahlı çatışmalara dahil edilmesini, bir kölelik türü veya kölelik benzeri bir eylem olduğu hususunu belirtmektedir.⁴³

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), 15 yaşın altında çocukların askere alınmasını savaş suçu olarak addetmektedir. UCM'nin 1998 Roma Statüsü ile savaş suçu terimine sadece uluslararası savaşlarda yer alması sağlanan çocuklar değil, devlet dışı aktörlerin silahlı eylemleri de dahil edilmiştir. BM Güvenlik Konseyi'nin UCM'ye başvurma imkânı kapsamında mahkemenin yargısını antlaşmaya taraf olmayan yapılar yani devlet dışı aktörler üzerinde de kullanabilme durumu mümkün olmuştur.⁴⁴

Uluslararası hukuk nezdinde çocukların varlıkları somut bir şekilde koruma altına alınmıştır. Çocuk haklarına ilişkin uluslararası arenada düzenlenmiş temel üç belge bulunmaktadır;

- 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, çocukların yaşatılması, gelişmesi ve korunması uluslararası düzeyde temel ilke olarak belirlenmiştir. Bu bildirge ile çocuk kavramı uluslararası bir nitelik kazanmıştır.
- 1959 BM Çocuk Hakları Bildirgesi ile çocuklara karşı ayrımcılık yapılmaması, çocuklara kendilerini özgürce geliştirme fırsatı verilmesi bağlamında temel hususlar çerçevelenmiştir.

41 David M., Rosen, *Child Soldiers in the Western Imagination: From Patriots to Victims* (London: Rutgers University Press, 1994), 141.

42 A.G.E., 144-145.

43 A.G.E., 178.

44 A.G.E., 147.

- 1989 BM Çocuk Hakları Sözleşmesiyle beraber de 18 yaşına kadar her insan çocuk olarak nitelendirilmiştir.⁴⁵

BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 38. maddesi; silahlı çatışmalardan etkilenen çocukların korunması hususunu içermektedir.⁴⁶ “BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 34. ve 35. maddeleri gereğince taraf devletlerin fuhuş ve pornografi dahil, çocuğu cinsel sömürü ve suiistimalden koruyacakları ve çocukların satışı, kaçırmaya ve çocukların cinsel istismarına konu olmalarını önlemek üzere her türlü çabayı göstermenin devletin görevi olduğu, çocukların her türlü ihmal, istismar ve kötü yaşam koşullarından korunmaları, gelişmelerinin ve katılımlarının sağlanması konusunda evrensel ilke ve çerçevelerin belirlenmesi amaçlanmıştır.”⁴⁷

Uluslararası ve ulusal hukuk açısından 18 yaşın altındaki kişi, çocuk olarak kabul edilmektedir. Uluslararası suç hukuku kapsamında da 15 yaş altında çocukların askere alınması savaş suçu olarak kabul edilmiştir.⁴⁸ Tüm bu uluslararası sözleşmeler ve bildirgeler kapsamında PKK; çocukların temel hakları olan yaşama hakkını, çocukluk dönemini yaşayarak bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal, psikolojik ve toplumsal gelişebilme, çocukların ihmal, istismar ve her türlü riskten korunma haklarını elinden almaktadır.

UCM'nin kurulmasıyla beraber çocukların silahlı çatışmalarda kullanımı ve çocuklara yapılan kötü muameleler cezalandırılmaya başlanmıştır. PKK, 2013 yılında BM destekli Cenevre Çağrısı adlı sivil toplum kuruluşu ile “Çocukların Silahlı Çatışmaların Etkilerinden Korunmasına Dair Taahhütname” adlı belgeyi imzalayarak kamplarını denetime açmıştır. Aslında 18 yaş altı çocukların çatışmalarda yer almasını engellemeye yönelik yapılan bu belgeye rağmen PKK, bu taahhütnameye şerh koyarak “yeni savaşçı olmayanlar” kategorisi

45 Sevil Lale Kurt, “Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 0, Sayı: 36. (2016): 99-127. DOI: <http://dx.doi.org/10.21560/spcd.28915>.

46 Harendra De Silva, Chris Hobbs, Helga Hanks, “Conscription of Children in Armed Conflict: A Form of Child Abuse”, *Child Abuse Review*, Cilt 10, Sayı 2. (2001): 125-134. <https://doi.org/10.1002/car.669>.

47 Sevil Lale Kurt, “Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 0, Sayı: 36. (2016): 99-127. DOI: <http://dx.doi.org/10.21560/spcd.28915>.

48 David M., Rosen, *Child Soldiers in the Western Imagination: From Patriots to Victims* (London: Rutgers University Press, 1994), 140.

oluşturarak, 16-18 yaş arasındaki çocukları bu kategoriye alarak⁴⁹ çocukları istismar etmekten vazgeçmeyeceğini de açık bir şekilde ortaya koymuştur.

PKK çocuklara karşı çok ciddi suçlar işlemektedir. UCM ve diğer birçok uluslararası bildirge, sözleşme ve protokol dahilinde çocuklara yönelik işlenen suçların cezai yaptırımları bulunmaktadır. Bu bağlamda PKK'nın yöneticileri de söz konusu uluslararası sözleşmeler çerçevesinde yargılanabilirler. Konuya ilişkin olarak UCM'nin ilgili maddeleri kapsamında PKK yöneticileri;

“a-UCM statüsü 7. maddesi çerçevesinde insanlığa karşı suçlar kapsamında; öldürme, köleleştirme, ırza geçme, cinsel kölelik, zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, veya benzer ağırlıkla diğer cinsel şiddet şekilleri nedeniyle,

b-UCM statüsü 8/2 (b) xxvi: 15 yaşından küçük çocukların ulusal silahlı kuvvetlere çağırılması, askere alınması veya çatışmalarda aktif olarak kullanılması kapsamında,

c- UCM statüsü 25. madde uyarınca bireysel sorumluluk çerçevesinde; 2. bentte belirtilen, mahkemenin yargı yetkisine giren bir suç işleyen kişi, bu statü gereğince cezalandırılmaktan şahsen sorumludur ve cezalandırılabilir.”⁵⁰

Sonuç

Hem insani söylem dili hem de uluslararası hukuk, çocuk savaşçı/asker olarak nitelendirilen çocukları, yetişkin istismarına dayalı bir suçun kurbanı olarak kabul etmektedir. Bu açıdan çocuk savaşçı/çocuk asker kavramı mağduriyet ve korunmasızlık özellikleri taşıyan çocukların yapılarıyla uygunluk arz etmemektedir. Bu bağlamda, çocuk-savaşçı-asker tanımlamalarının bir arada kullanılmasında kavramsal bir doku uyumsuzluğu söz konusu olmakta, çocukların terör örgütlerine dahil edilme eylemiyle birlikte terör örgütleri içerisinde çocuklara yönelik uygulanan tüm yöntemler suç teşkil etmektedir.

49 Serkan Kekevi, Gökmen Kılıçoğlu, “Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK'nın Çocuk Askerleri/Militanları,” *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 3. (2016): 483-510. <https://dergipark.org.tr/en/pub/abd/issue/33842/374744>.

50 A.G.E., s.504.

Terör örgütleri tarafından tarihsel ve kültürel bağlamından kopartılarak çocuk asker ve çocuk savaşçı kavramlarının kullanımı, kendi varlıklarını meşrulaştırmak maksadına yöneliktir. İmparatorluktan ulus devlete geçiş aşamasında sınırların yeniden çizildiği dönemin tarihsel ve kültürel koşullarında çocukların silahlı çatışmalarda yer almaları bir zorunluluk olmakla beraber, vatanseverlik ve cesaret kavramlarıyla özdeşleştirilmiştir. Çocuklar aileleriyle beraber bu süreçlerin içerisinde yer almakla beraber, çocukların asker olarak nitelendirilmesindeki temel olgu yaşlarının küçüklüğü üzerinedir. Ancak terör örgütleri bünyesinde çocukların zorla yer almalarının sağlanması sürecinde çocuk savaşçı kavramı üzerinden, bir çocuğun bilerek ve isteyerek, gönüllü bir şekilde bu çatışma ortamında yer aldığı algısının yaratılması amaçlanmaktadır. Ayrıca terör örgütleri çocukların örgütsel yapılardaki varlıkları üzerinden organizasyonel yapılarına meşru bir zemini çocukların varlıkları üzerinden sağlamaya çalışmaktadırlar. Oysaki 18 yaşın altında olan her birey çocuk olarak zihinsel, fiziksel ve duygusal gelişimini tamamlamamış ve kolay yönlendirilebilir olmalarından hareketle istismara açık durumdadırlar. Terör örgütleri de çocukları zihinsel-mental süreçler ile duygusal ve fiziksel olarak istismar etmektedirler. Çünkü çocukluk dönemi evrensel bir şekilde bebeklikle başlayan ve 18 yaşında biten bir süreç olarak tanımlanmaktadır.

Çocuk savaşçı/çocuk asker kavramları gelişim psikolojisi, uluslararası hukuk normları ve evrensel ahlaki kodlama temelinde sağlıklı bir birey hayatının sosyal alandaki varlığının oluşum sürecinin olağan akışına uygunsuzluğu kapsamında geçerli ve kabul edilebilir bir nitelik taşımamaktadır. Çocuk savaşçı/asker olarak nitelendirilen çocuklar, aslında bu tanımla birlikte terörize edilmektedirler. Bebeklik ve ergenlik dönemi arasında bulunan, psikolojik, fiziksel ve zihinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuğun sistematik bir şekilde şiddeti kullanma ve sürdürme kapasitesi yoktur. Ancak kendisine verilen talimatlar ve kendisine öğretilen süreçler kapsamında şiddeti kullanabilir hale gelmektedir.

Uluslararası veya iç savaş süreçlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olan çocuk asker/savaşçı kavramı, terör örgütlerinin içerisinde zorla bulundurulmuş çocukların durumunu açıklamaktan yoksun ve zıt bir kavramdır. Duygusal ve fiziksel gelişim süreçlerini tamamlayamamış çocukların rasyonel karar alıcılar olarak kendi irade ve istekleriyle bir çatışmanın tarafı olmaları beklenemez. Buradaki asıl sorun, terör örgütlerinin çocukları asker ve/veya savaşçı şeklinde etiketleyerek, gerçekte çocukların içine sürüklendikleri durumun görünür olmasını

engellemesidir. Siyasal ve kültürel süreçlerin sonunda inşa edilmiş bir söylem olan çocuk asker/savaşçı kavramlarının günümüzdeki kullanımı, çocukluk döneminde bulunan masumiyet karinesine sahip, korunmaya ihtiyacı olan, birçok istismara açık bir çocuğun kendi iradesi ve gönüllülüğü ile şiddet içeren bir ortamda bulunduğu ön kabulünü içermektedir. Oysaki 18 yaşın altında olan her birey, çocuk olarak tanımlanmakta ve devam eden gelişimsel süreci çerçevesinde de gerek psikoloji gerekse de hukuki hususlar bağlamında rasyonel bir kişi olarak değerlendirilmemektedir.

Söz konusu hususlar bağlamında terör örgütlerinde bulundurulmuş çocukların durumlarını, çocuk asker ve/veya çocuk savaşçı kavramları ile açıklamak mümkün değildir. Bu tarz bir tanımlama kullanılması terör örgütleri tarafından fiziksel, psikolojik ve cinsel yönden her türlü istismara maruz bırakılan çocukların gerçek durumunun göz ardı edilmesine de neden olmaktadır. Terör örgütlerinin bünyesinde çocukların bulundurulması bir suçtur. En başta reşit olmayan bir kişiye yönelik yapılan manipülasyon, tehdit, baskı kurma ve kaçırma eylemleri çocuğa karşı işlenen suçlar içerisinde yer almaktadır. Silahlı çatışmalarda yer almaları sağlanan çocukların, savaşçı/asker gibi tanımlamalardan ziyade nasıl mağdur edildiklerinin ve terör örgütlerinin kurbanı olduklarının doğru kavramların kullanımıyla somutlaştırılması önem arz etmektedir.

Terörist olarak adlandırılan kişinin tanımlaması bellidir; bilerek, isteyerek ve kendi iradesi ile şiddeti kullanan ve sürdüren kişidir. Bu bağlamda da terörist olarak adlandırılan kişiye yönelik alınması gereken önlemler bellidir. Bir çocuğun da terör örgütü içerisinde bulunması ve bunun çocuk asker/savaşçı gibi kavramlar üzerinden anlamlandırılmaya çalışılması durumu, çocuğun en temel haklarının ihlal edildiği hususunun göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Çocuğun içerisinde bulunduğu duruma gönüllülük ve irade öğeleri yüklenerek mağdur edilen çocuğun suçlaştırılması durumu ortaya çıkmaktadır. Oysaki terör örgütünün bir çocuğu yasa dışı bir şekilde elinde tutması, çocuğun haklarını ihlal etmesi gibi işlediği birçok suç, çocuğun etiketlenerek örgüt içerisindeki varlığının normalleştirilmesine neden olmakta ve çocuğun yaşadığı mağduriyetin, terör örgütünün de işlediği suçun görünürlüğüne sekteye uğratmaktadır. Bu temelde çocuğa yönelik kullanılan tanımlamalar kültürel bir şiddet dilinin de inşa edilmesine neden olmaktadır.

Çocuk hakları evrenseldir ve birçok uluslararası antlaşma çerçevesinde de bağlayıcılığı bulunmaktadır. Bu bağlamda terör örgütlerinin çocuklara yönelik gerçekleştirdiği her eylem ulusal ve uluslararası alanda birçok suça karşılık gelmektedir. Bu çerçevede terör örgütlerinin bünyelerinde tuttukları çocukların, bu yapıların ellerinden kurtarılmaları ve terör örgütleri tarafından çocukların korunmasına ilişkin yaptırım gücü ve bağlayıcılığı olan uluslararası antlaşmaların varlığı önem arz etmektedir. Uluslararası siyasi kültürün çocukların korunmasını önceleyecek şekilde dizayn edilmesi gerekmektedir. Çocuk asker/savaşçı, çocuk gelin, çocuk işçi gibi kavramların kullanımı, yetişkin istismarının başka bir türevini meydana getirmektedir. Bir çocuktan asker de savaşçı da gelin de işçi de olmaz. Çocukları zorla tutan ve çocuklardan faydalanan terör örgütlerinin içerisindeki çocukların durumu, modern köleliğin bir versiyonudur. Bu temelde de terör örgütlerinde bulundurulmuş çocukların varlığı, savaş konteksti içerisinde değil, çocuk istismarı bağlamında çalışılmalıdır.

Kaynakça

- Alptekin, Hüseyin. “The PKK’s Child Soldiers,” *Politics Today*, Ocak 16, 2017. <https://politicstoday.org/the-pkks-child-soldiers/>.
- De Silva, Harendra, Hobbs, Chris, Hanks, Helga. “Conscription of Children in Armed Conflict: A Form of Child Abuse, A Study of 19 Former Child Soldiers”, *Child Abuse Review* 10, Sayı 2. (2001): 125-134. <https://doi.org/10.1002/car.669>.
- Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları . *PKK 1. Cilt (1973-1979)*. Ankara.
- Erikson, Erik H. *Identity, and the Life Cycle*. New York: W.W. Norton and Company, 1980.
- France 24, Syria’s Kurdish YPG Accused of Recruiting Children for Combat from Refugee Camps, France 24, Ağustos 03, 2018, <https://www.france24.com/en/20180803-syria-kurd-YPG-child-soldiers-refugees-camps>
- Gates, Scott. “Why do Children Fight? Motivations and the Mode of Recruitment” içinde *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, ed. Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder, 29-49, İngiltere: Palgrave Macmillan, 2011.
- Human Rights Watch, “Syria: Abuses in Kurdish-Run Enclaves,” Human Rights Watch, Haziran 18, 2014. <https://www.hrw.org/news/2014/06/18/syria-abuses-kurdish-run-enclaves>.
- Human Rights Watch, *Under Kurdish Rule: Abuses in PYD-run Enclaves of Syria*, Human Rights Watch, Haziran 19, 2014. <https://www.hrw.org/report/2014/06/19/under-kurdish-rule/abuses-pyd-run-enclaves-syria>.
- Human Rights Watch, *Syria: Kurdish Forces Violating Child Soldier Ban*, Human Rights Watch, Temmuz 22, 2015, <https://www.hrw.org/news/2015/07/10/syria-kurdish-forces-violating-child-soldier-ban-0>
- Kaplan, Ahmet. “Oğlu için HDP İl Başkanlığı Önünde Oturma Eylemi Yapan Anne.” Eylül 3, 2019. Anadolu Ajansı, <https://www.dailymotion.com/video/x7jztgm,00:02:29>.

Kekevi, Serkan, Kılıçoğlu, Gökmen. “Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK’nın Çocuk Askerleri/Militanları,” *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 3. (2016): 483-510.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/abd/issue/33842/374744>.

Kurt, Sevil Lale. “Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 36. (2016): 99-127. DOI: <http://dx.doi.org/10.21560/spcd.28915>.

Office of the Special Representative of the Secretary General for Children and Armed Conflict, “Report on Children in the Armed Conflicts.” UN. Kasım 15, 2013.
<https://childrenandarmedconflict.un.org/>.

Öcalan, Abdullah. *Seçme Yazılar Cilt VI*. Köln: Weşanen Serxwebun, 1995.

Özcan, Nihat Ali. “Kim Bu Dağdakiler,” TEPAV. 2012.
<https://www.tepav.org.tr/tr/yayin/s/516>.

Özerdem, Alpaslan ve Podder, Sukanya. “The Long Road Home: Conceptual Debates on Recruitment Experiences and Reintegration Outcomes” içinde *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, ed. Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder, 3-26. İngiltere: Palgrave Macmillan, 2011.

Özerdem, Alpaslan ve Podder, Sukanya, *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, İngiltere: Palgrave Macmillan, 2011.

Podder, Sukanya. “Neither Child nor Soldier: Contested Terrains in Identity, Victimcy and Survival” içinde *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, ed. Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder, 141-156, İngiltere: Palgrave Macmillan, 2011.

Rosen, David M. *Child Soldiers in the Western Imagination: From Patriots to Victims*. London: Rutgers University Press, 1994.

Rosen, David M. *Armies of the Young: Child Soldiers in War and Terrorism*. London: Rutgers University Press, 2005.

Sarı, Buğra ve Tinas, Murat. “Terrorism Threat Against Humanity and Democracy: The PKK Case”, Polis Akademisi Yayınları. (2018).
https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/PKK_Case_Report_ENG.pdf.

**Çocuk Savaşçılar mı, Terör Örgütleri Tarafından
İstismar Edilen Çocuklar mı? PKK Örneği**

Savelsberg, Eva. “War is No Excuse,” *The New Humanitarian*, Şubat 26, 2016.

<https://deeply.thenewhumanitarian.org/syria/community/2016/02/26/war-is-no-excuse-pyd-deployment-of-child-soldiers>.

Strauss, Marine. “Belgium to Repatriate Children and Some Mothers Held in Syria.” *Reuters*, Mart 04, 2021.

<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-belgium-idUSKCN2AW2J2>.

United Nations Human Rights Council, “UN Syria Commission of Inquiry Report,” UN Human Rights Council, Şubat 18, 2021, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/IICISyria/Pages/ReportoftheCommissionofInquirySyria.aspx>.

Vermeij, Lotte. “Socialization and Reintegration Challenges: A Case Study of the Lord’s Resistance Army” içinde *Child Soldiers: From Recruitment to Reintegration*, ed. Alpaslan Özerdem ve Sukanya Podder, 173-178. İngiltere: Palgrave Macmillan, 2011.

Yılmaz, Aytekin. *Onlar Daha Çocuktuktu*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.